

## **Reaktibilita**

**Ladislav Hejdánek**

This is a part of the original document:

[1993](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[1993](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 13. 5. 1993
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 13. 5. 1993

## Reaktivita

Základním omylem filosofie (a později vědy) přinejmenším od dob Parmenidových je koncept soběstačného, v sobě samém spočívajícího, na ničem dalším nezávislého jsoucna. Navzdory vší sugestivitě, díky které toto pojetí působilo po dlouhé věky v evropském myšlení, je třeba dobře vidět, jak je spjato se založením a rozvíjením geometrie jako paradigmatické teoretické disciplíny: jednou konstituován, zůstává jednak sám geometrický obrazec vždy týmž, naprosto neměnným tvarem, zejména však může být s naprostou přesností myšlen vždy znovu i tenkrát, když nemůže být předmětem názorné představy, tedy např. když jde o tzv. obecný tvar (např. obecný trojúhelník). Vztahy mezi geometrickými obrazci mohou být rozpoznávány, analyzovány, vyjadřovány v matematických formulích apod., ale nikdy to nejsou vztahy založené samotnými obrazci, neboť geometrické obrazce na sebe navzájem nereagují. „Geometrické myšlení“, jak toto označení zavedl Pascal, je tedy nevhodné i v jiných ohledech, než jaké měl on sám na mysli. Geometrické nebo také matematické myšlení je v určitých případech velmi účinné pro svou přesnost a „exaktnost“, ale není funkční ve smyslu široce hermeneutickém. Důvod je prostý, ale není nikterak jednoduše nahlédnutelný, protože jsme dalekosáhle ovlivněni dosavadní vadnou tradicí. Spočívá ve skutečnosti, že tento svět nejenže není „složen“ ze žádných samobytných a neměnných jsoucen, ale není na takových jsoucnech ani založen. Myšlenkově musíme vyjít naopak z událostí (a to – po nezbytném rozlišení celků od hromad – z událostí „pravých“), které začínají, vznikají a po nějakém čase, charakteristickém pro jejich průběh, zase končí, pomíjejí, zanikají a které proto nemohou být žádnými „základními kameny“ univerza, ovšem událostí schopných na sebe navzájem reagovat, tj. vybavených reaktivitou. Teprve na základě reaktivity se nějaké události mohou stát součástí světa, tj. událostmi vnitrosvětými. Dokonce lze říci, že svět je konstituován díky této reaktivitě, která ovšem sama také nestačí (tj. musí vzniknout situace, v níž je k takovému vzájemnému reagování příležitost, což je ovšem zvláštní problém). Proto můžeme svět chápat jako založený nikoliv na samotných událostech, nýbrž na jejich vzájemných reakcích. Svět, jak jej zakoušíme a známe, je výsledkem, „produktem“ reaktivity nesčetných událostí, které však samy o sobě nemají žádný vnitrosvětový charakter. Toho se jim dostává teprve zapojením do kontextury mnoha dalších navzájem reagujících událostí: každá událost je zapojována do této kontextury tím, že na ni jiné události reagují, a sama spolupůsobí na obdobné zapojení jiných událostí tím, že na ně také reaguje.

(Berlín, 930513-1)